

8

9

DISSERTATIO ACADEMICA
DE
ORACVLO ZACHARIAE
MATTH. CAP. XXVII, v. 9, 10.
ALLEGATO.

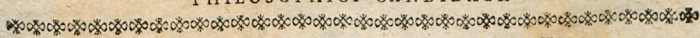
QVAM
DEO IUVANTE
RECTORE VNIVERSITATIS MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DOMINO
IO. CAROLO LVDOVICO,
COMITE PALATINO RHENI, DVCE BAVARIAE, rel. rel.
PRAESIDE
IMMANVEL HOFFMANN,

LING. GRAECAE PROF. PVBL. ORDINARIO,
ET DVC. SEMINARII THEOL. EPHORO,
PRO GRADV MAGISTERII
LEGITIME OBTINENDO,

DD. SEPT. A. MDCCLIX.
IN AVDITORIO PHILOSOPHORVM AESTIVO
PVBLICE DEFENDENT

THEOPHILVS FRIDERICVS ROESLER, *Stuttgardianus.*
IOANNES FRIDERICVS WARTH, *Güglingenfis.*
CHRISTOPH. FRIDER. WINZENBVRGER, *Kircho-Teccensfis.*
WILHELMVS HENRICVS ZELLER, *Bablingenfis.*

SERENISSIMI STIPENDIARII ET MAGISTERII
PHILOSOPHICI CANDIDATI.

TVBINGAE, LITTERIS ERHARDIANIS.

2

DISSEPTATIO ACADEMICA
DE
ORACULO SACCHARIAE

MATH. CAR. VII. V. G. JO.

ALBERTO

MELIORI CONSTITUTIONI SACCHARIENSIS
SACCHARIENSIS SACCHARIENSIS
SACCHARIENSIS

IO. CAROL. VI. A. D. 1740

IMMANUEL HOFFMANN

PROFESSOR PRAESIDIUM
SACCHARIENSIS

ALBERTO

ALBERTO

ALBERTO

PRAEFATIO.

ALLEGATA VETERIS TESTAMENTI IN NOVO
quasdam quasi fibulas esse, quibus Instrumenta utriusque
Testamenti cohaerent, eoque nomine pro istorum sinceritate
tamquam pro aris & focis dimicandum, ac, pro illâ qui militat,
pro veritate ipsius Religionis Christianae militare, addoque & be-
nè de ista mereri censendum esse, Sapientum nemo umquam dubita-
vit. Ipsi enim hostes Religionis Christianae, qui vel aperto vel
tecto Marte illam adorti sunt, non ignorarunt, arcem causae se in-
vadere, oppugnando ista; Rectè igitur ejusmodi hominum malefe-
riatorum conatibus cordatiores sua opponunt tentamina in concilian-
do V. ac N. T. Cumque & nos inde ab aliquo tempore Allegata
Evangelistarum in Scholis nostris privatis occupatos tenuerint,
non sanè diu deliberandum fuit, quænam disputandi materia in
gratiam Præstantissimorum DNN. RESPONENTIVM, qui
publicum eruditionis suæ Specimen edere jam gestiunt, seligenda
esset? Sumere placuit, quod his ipsis diebus præ manibus erat, scil.
Allegatum Matth. XXVII. 9. 10. quo nescio an ullum aliud Eru-
ditorum industriam magis exercuerit, ita ut copiâ dicendorum magis
laboremus quàm inopiâ. Dabimus Interpretum, mirè hæc in causâ
dissentientium, cogitata, sed singula cum epicrisi, in quâ ut DEUS O. M.
à veritatis tramite nos non sinat aberrare, ardentissimè precamur.

MATTH. CAP. XXVII, 9, 10.

Τότε ἐπληρώθη τὸ ρηθὲν διὰ (Ἰερემία) τῷ Προφῆτῃ, λέγοντος· Καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τῷ τετιμημένῳ, ὃν ἐτίμισαντο ἀπὸ υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τῷ κεραμίῳ, καθά ἐνείκαζέ μοι Κύριος.

§. I.

Duo sunt præcipuè in hoc Allegato, quæ crucem figunt Interpretibus: I.) quod tamquam abs IEREMIA dictum citetur, nec tamen, ubi in Jeremiâ exstet, commodè ostendi possit, adeoque in ZACHARIA potius, ubi Cap. XI, 12, 13. legimus, quæ verbis Matthæi gemella sunt, quærendum videatur. II.) quod nec hunc Zachariæ locum *Textus Matthæi* exactè satis referre deprehendatur, institutâ utriusque *collatione*. Habet ergo heic Crîsis nostra, in quo se exerceat.

§. II.

Primum Dubium miram sententiarum varietatem peperit, quas passim quidem apud Auctores reperias, sed indigestas, ut ad eæ operæ pretium facturi simus, si in certum illas ordinem digeramus:

I.) *nam Classem* Interpretum constituunt illi, qui Locum Matthæi *in mendo cubare* asserunt, quod eorum aliqui tribuunt A) *ipsi Evangelistæ*, eique vel a) *in scio*, quod nimirum *per lapsum memorie* Jeremiam pro Zachariâ posuerit, quæ ERASMI ROT. est sententia (a), nec non PHOTINIANORVM, sed præ ceteris omnibus minimè admittenda, a) quia Theopneustia Scriptorum N. T. inimica est, & injuria in officium Spiritûs S. mnemoneviticum, β) si statuatur istud ἀμάρτημα non à Spiritu S. sed à Scriptoribus eâ in parte sibi relictis ortum, sequitur, S. Scripturam esse partim verbum DEI, partim verbum humanum, γ) si in uno alterove Scriptores SS. errasse admittitur, non possumus certi esse, quod non etiam in aliis labi potuerint ac lapsi sint, atque sic fides nostra in lubrico ponitur. δ) Rectè VITRINGA (b) re-
gerit: Evangelistam ipsum memoriâ lapsu humanitûs quid pas-
sum esse, nemo hic cum ratione statuet; Evangelista enim hic
non

„non in transcurso nominis alicujus Prophetæ facit mentionem,
 „sed ipsum Prophetæ locum & verba hic excerpit & recitat,
 „quod facere non potuit, nisi nomen Prophetæ ipsius, cujus
 „hæc sunt verba, ejusque Prophetiæ argumentum & nexus illi
 „versata essent ob oculos; In argumento historico, ubi similes
 „casus diversis acciderunt hominibus, vel morali, ubi senten-
 „tiæ ab aliis avulsæ seorsim subsistunt, facilius evenire potest,
 „ut minus attentos memoria fallat, &c. b) *Conscio* Evangelistæ, *Sent. II.*
 & postquam vel ipse, vel monitus ab aliis animadvertisset, emen-
 dare tamen nolentis, hoc erratum in ejus Evangelio mansisse,
 AVGVSTINVS (c) statuit, causam, cur emendare noluerit Mat-
 thæus, in eo quærens, quod existimaverit, recordationi suæ,
 quæ S. Spiritu regebatur, non frustra occurrisse aliud pro alio
 nomen Prophetæ, & Dominum ita scribi ab ipso voluisse. Sed
 durum est dicere, quod non tantum permittente, sed etiam vo-
 lente Spiritu S. aliquod historicè falsum fuerit insertum; unde
 miror, GLASSIVM (d) & HVLSEMANNVM (e) inter sententias,
 quæ sine erroris periculo adoptari possint, etiam hanc referre,
 quod Evangelistæ divinâ Providentiâ unius Prophetæ nomen
 pro alio occurrerit, ad innuendum, uno eodemque Spiritu Pro-
 phetas impulsos fuisse.

(a) in Annotationibus ad h. l. Tribuit quoque hanc sententiam CALO-
 VIVS in Bibl. III. ad h. l. FIGGIO & MELCH. CANO, *Pontificiis*, &
 C. M. PFAFFIVS in *Notis ad Matth.* NORT. KNACHTVILLO; Quo jure
 autem HIERONYMO etiam & CALVINO tribuatur, me quidem fugit,
 cum neutrius verba id præ se ferant; De *Hieronymo* vid. s. sq. & XII.
 Calvinus autem plus non dicit, quam quod *Hieremiæ nomen errore positum*
sit pro Zachariâ, addens, *quomodo obrepserit, se nescire, nec anxie laborare.*

(b) In Proleg. Comm. in Esai. p. 23. col. 2.

(c) De Consensu Evangelistarum L. 3. C. 7.

(d) Philol. S. p. 221.

(e) In Tr. de V. & N. T. naturâ C. 9. S. 4.

§. III.

Malunt itaque alii B) à *Librariis* seu descriptoribus mendi
 originem repetere; Hi verò rursus diversas ineunt vias: Sunt
 a) qui contendant, Librarios *addendo* peccasse, & quidem vel *Sent. III.*
in ipso Textu, ubi indefinitè à Matthæo scriptum fuerit: τὸ πῦθ' ἐν
 δ' α'

δια τῆ Προφήτε, addendo nomen Jeremiæ, vel saltem in *marginè*, unde postea in Textum irrepsit. *Occasionem* huic additioni in Textu, aut, quod malim, glossæ marginali præbere poterat *Scripturam aliquod Jeremiæ apocryphum*, quale HIERONYMVS ad h. l. se legisse testatur, *Legi nuper*, inquit, *in quodam bebraico Volumine, quod Nazarenæ Sectæ mihi Hebræus obtulit, Hieremiæ Apocryphum, in quo hæc: & acceperunt &c. ad verbum scripta reperi.* Quemadmodum & ORIGENES ad h. l. vel Jeremiam pro Zachariâ postum esse, vel ab Evangelista *secretam* respici *Jeremiæ Scripturam* existimat, ut adeò hunc quoque de *Apocryphis* Jeremiæ aliquid inaudivisse oporteat. Sed de his infra amplius dicendi locus erit, ubi devenerimus ad sententiam eorum, qui non Librarium saltem, sed Matthæum ipsum ex Apocrypho Jeremiæ hæc verba hausisse suspicantur. Quidquid sit de *Occasione* additi à Librario nominis Jeremiæ, a) magnâ sanè cum specie asseritur, nomen Jeremiæ apud Matthæum *non adeò universali Codicum ac Versionum consensu* gaudere, ac vulgò prætenditur; AVGVSTINVS jam testatur l. c. nomen Jeremiæ *non fuisse in omnibus Codicibus latinis* adscriptum; quin & LYRANVS, LVC. BRVGENSIS ac TIRINVS suo adhuc tempore tales extitisse perhibent; Porro, GLOSSA ORDINARIA, *quidam Codices*, ait, *non habent*, per Hieremiam, *sed tantum*, per Prophetam; ut adeo fraudi esse non debeat huic sententiæ, quod *hodiè* nonnisi unum Codicem Colbertinum 8. (qui tamen vetustissimas lectiones habere solet) (f) ut sibi faventem allegare queat. Omittit etiam nomen Prophetæ VERSIO SYRIACA (g), PERSICA (h), NEO-GRAECA, & CHALDAICVM EXEMPLAR apud BYKENTOPIVM de *Vulg.* L. 2. p. 267. Si denique Eruditorum consensum desideres, allegari possunt è Pontificiis, BARONIVS, IANSENIVS, MALDONATVS, SVAREZ, TIRINVS, & multi alii, è Reformatis CALVINVS, MVSCVLVS, BEZA, PISCATOR, SCALIGER, BYNAEVS, CLERICVS, DODDRIDGE (i), è Nostris, CENTVRIATORES MAGDEBVRGICI, FRANZIVS, GESNERVS, BARTHIVS, CALIXTVS, HÜLSEMANNVS, SEB. NIEMANNVS, THEOPH. ALETHAEVS (Laur. Müllerus) & B. nofter BENGELIVS, qui in App. Cr. p. 493. *glossam*, ait, *plane*

redolet *Jeremiæ* nomen, eamque vetustissimam, ex *Apocryphis Jeremiæ* in *Matthæum* illatam, ac idem in *marginè Textus* hanc lectionem, quæ *ἱερεμίας* omittit, per signum β firmiorem declarat lectione receptâ, licet non planè certam; Ceterum, quum β) aliqui hujus sententiæ Patroni etiam provocant ad *consuetudinem Matthæi*, dicta prophetica citandi absque mentione certî alicujus Prophetæ, nolim id cum fiducia urgere, quoniam loca opponi possunt haud pauca, ubi v. g. *Jesaias*, *Jeremias*, *Daniel*, expressè nominantur; *Objectio* omnium speciosissima hæc est, quod *Codices græci* longè plurimi, imo tantum non omnes, nec non *Latini*, paucis illis, quorum *AVGVSTINVS* meminit, exceptis, *Jeremiæ* nomen exhibeant; Et maximum sanè hi restes pondus haberent, si demonstrari solidè posset, hanc prophetiam in *Jeremia* contineri; cum vero, ut postea patebit, frustra hoc tentaverint hætenus *Eruditi*, fatius omninò est, unam voculam pro *supposititia* habere, quàm *Matthæi* fidem in allegando suspectam reddere.

(f) *Judice BENGELIO* in *App. Crit.* p. 415.

(g) *Conf. de hac Vers. BENGELIVS* c. l. p. 410. init.

(h) *Vid. ibid.* sub fin.

(i) In *Paraphr. N. T. à Ven. F. E. RAMBACHIO* germ. versâ p. 472. n. 4.

§. IV.

Pergimus b) ad eos, qui *immutando* *Librarios* peccasse statuunt, pro *Zachariâ*, quem *Matthæus* habuerit, scribentes *Jeremiam*; *EVSEBIVS* jam ita suspicatus est, (k) & lectionem *zachariæ* primigeniam fuisse *BRENTIVS* (l) censet, nec non *L. & A. OSIANDRI*, & *AEG. HVNNIVS*; Ac sanè, si idoneis ex antiquitate testimoniis firmari posset hæc suspicio, absque hæsitacione amplectenda foret, cum verò præter *Arabicum* aliquod exemplar apud *BYKENTOPIVM* l. c. & unum *Codicem Colbertinum* r. *zachariæ* in nullo alio *Codice* aut *versione* legatur, neque etiam *Patrum* ullus hanc Prophetiam sub *Zachariæ* nomine allegaverit, præstat utique prior sententia, quæ *Librarios addendo* potius *Jeremiæ* nomen, quàm illud nomini *Zachariæ substituendo*, adeoque *immutando* peccasse statuit.

(k) *Demonstr. Ev. L. X. C. 5.*

(l) *Opp. T. V. f. 1504.*

§. V.

S. V.

Sent. V.

Sunt vero etiam c) qui eosdem *Scriptionis suæ compendius*, h. e. abbreviaturis, ansam corruptioni Textus dedisse autumant; Atque huc pertinent α) ii, qui statuunt, Librarium aliquem vel in *Textu* Matthæi, vel in *marginè* invenisse nomen abbreviatum ζ̄^α, ac per incuriam pro eo legisse nomen contractum Ῑ^α, vel etiam contractius, pro ζ̄, ῑ, sicque nomen Ῑ^ερ^εμ^α in *Textum* irrepsisse, cumque uni alterive Codici jam inhaereret hoc σφάλαμα γραφικόν, ita dein in alios istud propagatum fuisse, ut universis propemodum, indeque etiam versionibus, inolesceret, ita HUVETIVS (m), quem secuti sunt CAMP. VITRINGA (n), & C. M. PFAFFIUS (o), qui tamen hanc sententiam in *Notis ad Matth.* rursus deseruit. Habent scil. Eruditi, quæ opponant: N) mos per compendia scribendi recentioris ætatis est, quam lectio illa, Ῑ^ερ^εμ^α, quam antiquissimam esse, & Origenis ævo jam disputandi ansam dedisse, supra observavimus, nec à quoquam negatur. β) nonnisi rarissimè in nominibus propriis, iisque longè frequentissimis, v. g. Θεός, Ἰησοῦς, Χριστός, adhibita fuit à descriptoribus N. T. Scriptio compendiaria, secus autem in iis, quæ rariùs in N. T. occurrunt, qualia certè sunt Jeremiæ & Zachariæ nomina. γ) litterarum z & i, vel ζ & ι, non tanta est affinitas, ut tam proclivis in iis permutandis lapsus sit; Alia v. g. ratio est litterarum λ, Δ & Λ, Θ & Ο, Π & Γ, Ε & Σ (p). Quum γ) aliqui etiam urgent *universalem Codicum consensum* in exhibendo Jeremiæ nomine, propter quem *universalis* etiam Textus S. *corruptio* admittenda foret, nimis illud liberaliter dictum esse, supra docuimus. δ) alià adhuc ratione *scriptionem compendiariam* in subsidium hęc vocarunt ii, qui, supposito temerè, quod Matthæus ebraicè scripserit Evangelium suum, eundem hariolantur in *Textu* posuisse ביד הנביא, per *manum Prophetæ*, pro quo Librarius oscitans postea legerit ביד הנביא, per *Jeremiam Prophetam*, unde tandem enatum sit, quod hodiè legimus: δὲ Ῑ^ερ^εμ^ας τῶ Προφ^ητῆ. Debemus hasc conjecturas ALEX. MORO (q), & STEPH. MONACHIO (r) (le Moyne). Sed jure desideratur in hac sententia, quod meris nitatur suppositis, nondum probatis & numquam probandis. Quis enim hæctenus evicit,

Sent. VI.

evicit, Matthæum ebraicè scripsisse Evangelium suum (s)? & quis idoneis antiquitatis exemplis ostenderit umquam, solitos fuisse isto jam tempore Ebræos, ita decurtare nomina propria, ut duas tantùm literas initiales, variis nominibus communes, ponerent?

(m) Dem. Ev. Prop. IX. Cap. CXXV. p. m. 983.

(n) In Proleg. Comm. ad Esai. p. 23. f.

(o) In Dis. Crit. de Var. N. T. Lect. p. 149. f.

(p) Vid. CERRICI Ars Crit. P. III. S. I. C. VIII. & MILLII Nov. Test. ad h. l.

(q) In Causa DEI p. 106.

(r) In Dis. ad Jer. XXIII, 7. C. III. §. 14.

(s) Si vel maximè verum esset, quod Patrum haud pauci tradunt, de Evangelio Matthæi, ebraicè primitus scripto, citius tamen crederem, eundem & græcè illud, dictante Spiritu S. scripsisse, (quemadmodum v. g. Jeremias eandem Prophetiam bis scribere iussus fuit, C. 36, 28.) quam quod hodiè versionem tantùm istius Evangelii habeamus, in quâ Interpres de suo saltem addiderit interpretationem nominis **ΜΑΤΘΑΙΟΥ**, Matth. I, 23. coll. XXVII, 46.

§. VI.

Discussimus huc usque VI. Sententias, quæ I. nam Classem constituunt, & in quibus omnibus conceditur, mendum fuisse admissum vel ab Evangelista, vel à Librariis; Nunc progredimur ad II. dam Classem, quæ copiosius præ priori agmen ducit, & omne in hoc Textu Evangelistæ mendum, quod subesse aliis sententiarum divortia; Quædam A) unum modò Prophetam à Matthæo respici volunt, & triplici ratione nodi hujus solutionem tentant: a) attendendo ad Modum citandi, quo Matthæus utitur; Observantes nimirum, quod Matthæus non dicat, quod scriptum est, sed potius, quod dictum est per Jeremiam Prophetam, facillimam elabendi viam multi se reperisse existimant; Hinc enim α) quidam colligunt, Jeremiam ore primum hanc Prophetiam protulisse, non autem literis consignasse, Matthæum verò illam accepisse vel ex immediatâ inspiratione divinâ, vel

Sent. VII.

B

per

per traditionem oralem, non-scriptam, ad sua usque tempora conservatam, atque sic demum, divino nutu, Scripturæ commisit; ita CALOVIVS in Bibl. III. ad h. l. Matth. qui *ἀνίστασθαι* sibi laudat KESSLERVM in diss. inaug. de Dictis Scripturæ in N. T. allegatis; quo verò jure HIERONYMVM quoque & ORIGENEM in partes vocet, non perspicimus, cum *ille* discretis verbis asserat, è Zachariâ sibi videri desumptum esse hoc testimonium, *hic* autem dubius hæreat inter duas has sententias, *vel* Jeremiam ex errore pro Zachariâ positum esse, *vel* ab Evangelista secretam respici Jeremiæ Scripturam; GERH. 10. VOSIUM itidem alii iis potius accensent, qui in solvendo hoc nodo ad *διουρησιαν* Zachariæ confugiunt (†); E nostris suam fecit hanc sententiam B. 10. AD. OSIANDER, in diss. ad h. l. A. 1742. habita? *Rationes* allegari video sequentes: N) quia verba Matthæi aperte non *scriptionem* innuant, sed *ditionem* tantum; & quamvis similes phrasæ interdum etiam occurrant, cum *Scriptura* allegatur, hic tamen τὸ πρῶτον strictè adhibitum esse videatur, quoniam tale proferatur vaticinium, quod in omni V. T. nusquam reperitur; Sic CALOVIVS ratiocinatur c. l. 2) quia modus hic loquendi aliàs quoque familiaris sit Matthæo, ut scilicet per τὸ πρῶτον intelligat *dictum Scripto contradijectum*, e. g. Matth. II, 23. V, 21, 43. 3) quia alibi quoque in N. T. non infrequentes sint ejusmodi allegationes ex traditione orali profectæ, quorum GROTIVS (u) refert I Cor. II, 9. Eph. V, 14. Judæ 7. 14, 15. 4) quia generatim dubitari nequeat, Prophe-
 ras *plura dixisse*, quam *scripsisse*, per traditionem oralem demum ad posterorum memoriam propaganda. 5) quia nec ipsius Christi *Dicta & Facta* omnia scripto tradita sint, Joh. XX, 30. XXI, 25. unde dictum Ejus ἀνίστασθαι allegetur Act. XX, 35. & factum ἀνίστασθαι I. Cor. XV, 6. 6) quia per hanc interpretationem retineatur nomen Jeremiæ, omnium propè Codicum, Versionum ac Patrum consensu gaudens, & felicissimè simul evitentur difficultates istæ, quæ conciliationem Matthæi cum Zacharia premant.

(†) Vid. 10. REINH. RVSII Harm. Ev. T. III. p. 1069.

(u) In notis ad hunc Matth. loc.

§. VII.

Ast habent alii, quæ contra hæc argumenta excipiant: ad
 N) Responderi potest, *dici non probari*, quod τὸ ἰνθὲν h. l. non ut aliis
 in locis *tam latè* accipiendum sit, ut *scriptionem* quoque invol-
 vat, sed *strictè* pro *dicto non-scripto*; Saltem ratio allata, quod
 scil. vaticinium à Matthæo allegatum *nusquam* in *V. T. legatur*,
 petit, quod est in principio: Legunt sanè id alii Zach. XI, 12, 13.
 Ad 2) N) negando, quod tam familiare sit Matthæo, per ἰνθὲν
 intelligere dictum non-scriptum; Certe biga locorum id non
 evincit (x); Eorum verò, quæ adducuntur, planè dispar est ra-
 tio, ita ut ab istis haud concludere liceat ad nostrum. Matth.
 II, 23. tale allegatur oraculum, quod *κατὰ ἰνθὲν* manifestè nulli-
 bi in *V. T.* occurrit, in nostro autem loco ejusmodi dictum,
 quod Zach. XI. scriptum reperiri, nemo negat, nisi cui Jere-
 miæ nomen, in fronte Allegati obvium, ita præstrinxit oculos,
 ut, quod alii vident, videre nequeat. In altero loco Matth. V.
 τὸ ἐπιθὲν planè non oracula divina in se spectata innuit, sed tra-
 ditiones judaicas, illorum sensum imminuentes atque obsfusan-
 tes, quibus deinceps Christus suam opponit interpretationem.
 Ad 3) N) *) *negando* assertum quoad loca 1. Cor. II, 9. & Eph.
 V, 14. quæ GROTIUS absque ulla necessitate è turbido Tradi-
 tionis oralis fonte derivat, cum in Esaiâ reperiantur. **) *Con-*
cedendo illud tantisper quoad locum Judæ, sed negando conse-
 quentiam; Magna sanè differentia intercedit inter *Enochi* vati-
 cinium ab Apostolo Juda, & *Jeremiæ*, à Matthæo citatum:
illud frustra queritur in universo *V. T. hoc*, si Jeremias quæren-
 tem frustretur, in alio Libro *V. T. canonico*, scil. Zachariâ,
 reperiri potest, adèque hîc non æquè, ac ibi, necessitas nos
 compellit, ut ad asylum Traditionis non-scriptæ confugiamus.
 Ad 4) N) concedi posse, quod Prophetæ plura dixerint, quàm
 scripserint, sed justissimum quoque Postulatum esse, ut Inter-
 pretes ad dictum non-scriptum prius se non recipiant, quàm
 evictum sit; in toto *V. T.* nil hujusmodi scriptum extare. Ad
 5) eadem recurrit responsio. Ad 6) regeri potest, *) *nimis*
exaggerari commoda hujus sententiæ, *incommoda* verò *nimis* ex-
 tenuari; †) *commodum* est in illa, quod retineat nomen Jere-
 miæ,

miæ, tot testium suffragio munitum, sed *exaggeratur* illud, quando unicus modò Codex, Colb. 8. dissentire dicitur, cum plures in contrarium testes suppetant, uti suprà docuimus è BENGELII Apparatu critico. †) *incommodum*, quod eandem premit, præcipuè hoc est, quod locum Zach. XI. cujus cum nostro convenientia magna certè, si non omnimoda, est, planè dissimulat, ac si nihil horum, quæ Matthæus adducit, ulibi in V. T. scriptum reperitur; Hoc incommodum verò *extenuatur*, dum potius inter prærogativas ejus refertur, quod abstrahat à Zacharia. (y) **) Contrà nimis *exaggerantur incommoda* alterius sententiæ, quæ Matthæum, nomine Jeremiæ omisso, Zachariam respicere statuit, ejusdem verò *commoda* nimis *extenuantur*. †) *incommodum* est in ea, quod Matthæi locus à Zachariano nonnihil discrepat, ac propterea conciliatione opus est, sed nimis *exaggeratur* illud, ac si tam difficilis esset conciliatio; Contrarium infra demonstrabitur. Certè, si Zacharias ideò hic deserendus est, quia verba illius non sine labore cum Matthæi verbis conciliari possunt, quàm plurima N. T. Allegata ex eadem causa è Traditione potiùs, quàm è V. T. derivanda erunt. ††) Commendabile est in eadem, quod nil intentatum relinquit, ut Prophetiam à Matthæo citatam in V. T. inveniatur, id verò fusque deque habetur, dum ex altera parte, nullâ urgente necessitate, ad Traditionem recurritur.

(x) Et eò minus quidem, quo plura in contrarium produci possunt loca, ubi ipse etiam Matthæus *τὸ ἐνδὲν* usurpat de vaticiniis *Scriptis*, e. g. Matth. I, 22. II, 17. III, 3. IV, 14. VIII, 17. XII, 17. XIII, 35. XXI, 4.

(y) Vid. cit. diſs. Oſtandrina p. 23.

§. VIII.

Sent. VIII.

Sunt proinde β) etiam inter eos, qui oraculum citatum à Jeremia oretenus saltem prolaturum esse statuunt, * haud pauci, qui *Zachariam* tamen *exclusum* nolunt; Existimant nimium, Jeremiam hoc vaticinium primitus quidem dixisse saltem, non scripsisse, *Zachariam* verò, per Traditionem illud
ac-

acceptum, in literas retulisse, quod deinde Matthæus ita allegaverit, ut primum potius *Autorem* ejus nominaret, quam *Scriptorem*. Quomodo autem Zacharias à Jeremia istud acceperit, dissentiunt; N) In mentem aliquibus venit, *Zachariam* vixisse in *disciplina Jeremiæ*, atque sic ex ore ejus hausisse hoc vaticinium, postea verò, cum ipse prophetaret, *Prophetiæ suæ* inseruisse: ita RAVANELLYS in Biblioth. sub voce: *Jeremias*. Cum autem nullâ idoneâ ratione probari queat, *Zachariam* umquam *Jeremiæ* discipulum fuisse, speciosius alii 2) ita rationes suas instituunt, ut dicant, quemadmodum generatim in Scriptis Prophetarum V. T. observetur, *Petereum Prophetarum* verbis uti solitos esse *Prophetas posteriores*, ita speciatim *Zachariam* imitari solere locutiones *Jeremiæ*, ceu doceat collatio Zach. I, 4. cum Jer. VIII, 11. XXXV, 15. Zach. I, 6. cum Thren. Jer. II, 17. Zach. III, 8. cum Jerem. XXIII, 5. unde & Judæis in proverbio fuerit, *Spiritum Jeremiæ* fuisse in *Zacharia*; Haud itaque mirum esse, si & hoc oraculum de XXX. Siclis, ore primum ab *Jeremia* editum, hominumque memoriâ conservatum, *Zacharias* repetierit, atque Scripto ad posteritatem propagaverit. Ita GROTIUS in Annot. ad Matth. cui adstipulatur HAMMONDVS ad h. l. & è Nostris SAL. DEYLINGIVS (z), IO. REINH. RVSIUS (aa), nec alienus est I. C. WOLFIUS. Nos ad hæc sequentia monemus, *) Quæ primo loco posuit GROTIUS, admitti posse, si hæc ipsi mens sit, quod idem omnis Scripturæ S. Autor, Spiritus S. similia quandoque diversis Prophetis inspiraverit, & per unum dicta, per alterum repetierit, eo fine, ut alteri hoc modo testimonium præberet, & Scripturæ S. harmonia si concensus eò magis elucesceret; Si autem id velit, quod unus alterum excipserit, & merè humano more imitatus sit, cogitata ejus meritò repudiamus. **) Aliena planè sunt, quæ de *Zacharia*, *Jeremiæ* imitatore, dicit, cum loca adducta omnia, si multum largiamur, hoc saltem probent, quod ille sæpius *Jeremiæ* locutiones, in Scriptis ejus occurrentes, suas fecerit, non verò, quod etiam dicta ejusdem ἀγραφα & ἀνιδωτα prophetiæ suæ inseruerit. ***) fate-

mur, superare nostram fidem, quod Matthæus, è scripta licet Prophetiâ verba quædam adducens, alium tamen eorum Autore, de quo non nisi ex Traditione quâdam constabat, allegaverit. Major absque dubio inerat vis convincendi priori allegandi modo, quàm posteriori, *istum* igitur sectatum fuisse Evangelistam, quis dubitet? ****) Zachariæ librum Visiones ac Prophetias, non ab altero auditas, sed ipsimet oblatas ac inspiratas, complecti, non modo testatur introitus libri: *factum est verbum Jehovæ ad Zachariam*, C. I, 1. sed etiam in ipso oraculo nostro C. XI. formula ista: *Et dixit Jehova ad me*, quæ mox x. 15. recurrit.

(z) Observ. SS. P. I. p. 191. §. XII.

(aa) Harm. Ev. T. III. p. 1071.

(bb) In Cur. ad h. l. p. 395.

§. IX.

At pergendum jam est b) ad eos, qui difficultati, quâ laborat hoc Allegatum, remedium quærunt in *Citati Nomine*, hucque pertinent

Sent. IX. a) ii, qui *homonymiam* statuunt in appellatione Jeremiæ, ita ut per eum non intelligatur *secundus* inter IV. Prophetas *maiores*, filius *Chilkia*, qui *Josia* tempore prophetare cœpit, Jer. I, 1. 2. sed *undecimus* inter Prophetas *minores*, filius *Berechia*, qui *et Zacharias et Jeremias* dictus, adeoque *binominis* fuerit, ac post captivitatem Babylonicam prophetaverit; Hanc solutionem ceteris præfert THEOD. THVMMIUS (cc), TARNOVIUS (dd), BALDVINVS (ee), AFFELMANNVS (ff), SEB. SCHMIDIUS (gg), GERH. IO. VOSSIUS (bb), FR. IVNIUS (ii), FRANÇ. GOMARVS (kk). Rationes pro hac sententiâ huc fere redeunt: 1) quia *uni* personæ haud rarò in S. Scriptura tam V. quam N. T. *duo* vel *plura* imposita leguntur *nomina*; Exempla dabit GLASSIUS (ll). 2) Licet Zachariæ alterum nomen, nempe *Jeremia*, in V. T. nullibi ipsi tribuatur, inde tamen non sequitur, eo caruisse, aut vulgo etiam id non fuisse traditione notum, & a Spiritu S. h. l. libero delectu nominis positum; neque 3) *homonymia*, quasi

quasi erroris periculum esset, hic objici potest, quia verba, Jeremiæ hic attributa, cum non sint ex altero Jeremiâ, sed ex Zachariâ desumpta, eundem satis indicant, & ab altero Jeremiâ; Propheta majore, citra erroris periculum distinguunt. 7) In ipso N. T. imò Matthæo, habetur exemplum rei, quando Matth. XXIII, 35. Christus Zachariæ occisi patrem vocat *Barabiam*, qui tamen 2. Chron. XXIV, 21. appellatur *Jojada*; Sed regeri potest ad 8) concedendo assertum, sed negando ejus consequentiam: non sequitur, hic vel ille in Scriptura duobus pluribusve nominibus insignitur, E. nil obstat, quo minus & Zachariam dicamus binominem fuisse; multo minus hæc valet consequentia: Scriptura S. unam eandemque historiam *de uno eodemque subjecto sub diversis nominibus* narrat, E. & Matthæus, oraculum, quod in Canone V. T. sub nomine Zachariæ occurrit, allegare potuit sub nomine Jeremiæ, quia forte is duo hæc nomina gessit: nullo prorsus modo probabile est, Evangelistam nomen Prophetæ *notius & Canonicum* permutare voluisse cum nomine ejus *minus noto*, quodque Prophetiæ illius non præfixum est. Valet hoc posterius etiam contra 2) arg. Sit ita, Zacharias dictus quoque fuerit Jeremias, largiamur insuper, vulgo id traditione notum fuisse: an vero credibile est, Matthæum, e Scriptura V. T. argumentantem, nomen, quod V. T. ignorat, ac sola traditione nititur, posturum fuisse præ nomine, quod citata Prophetia præ se fert in V. T? ad 1) 2). Homonymiæ periculum præter rem extenuari, ipsa hæc controversia testis est, cum Jeremiæ nomen multos eò adegerit, ut, contra manifestam literæ evidentiam, allegatum vaticinium in Zacharia reperiri inficias iverint. Quum denique 7) urgetur locus Matth. XXIII, 35. qui cum altero illo 2. Chron. XXIV, 21. nonnisi admisiâ homonymiâ conciliari queat, recte in contrarium urgetur diversitas illius loci a nostro, quæ non permittit, ut ab uno ad alterum concludatur: *) in *narratione historica*, quæ habetur Matth. c. I. difficultatem ex homonymia ortam absorbet quasi exacta omnium circumstantiarum harmonia; heic vero multis illa occasionem præbuit, in Jeremia quærendi hoc vaticinium, ubi diversis in locis similia quædam reperiuntur. **) Matth. XXIII. de

de nulla impletione alicujus Prophetiæ sermo est, quemadmodum hic, ubi Matthæus totus in eo est, ut ex impletis in IESV NAZARENO vaticiniis summum hunc fidei articulum, quod Ipse sit verus Messias, demonstrer, unde & citationi hanc formulam præmittit: *tunc impletum est dictum per Prophetam.* (***) Zachariæ illius 2. Chron. XXIV. patrem πολωνύμων fuisse, LIGHTFOOTVS (*mm*) deprehendisse sibi visus est *partim* in Chaldæo Paraphrastâ, qui ad Thren. II, 20. filium Iddo eundem appellet, *partim* Esaj. VIII, 2. ubi hic ipse Zacharias filius Berechjab audiat, & si recte vidit, (*nn*) omnino manifesta est differentia inter locum Matth. XXIII. & Matth. XXVII. Quoad *illum* non deessent hoc modo vestigia, quæ *Fojadam* in L. Chron. arguerent πολωνύμων fuisse, ast quoad *hunc* nullum in omni Antiquitate indicium deprehenditur, quod Zacharias Prophetæ διώνυμος fuerit, ut adeo prætenfa ista homonymia non possit non hac in causa pro mero effugio haberi.

(cc) Disquis. de Verbo Dei, Theor. I. p. 107.

(dd) In Zach. XI.

(ee) In Comm. ad Zach.

(ff) In Syntagm. P. II. p. 201.

(gg) In diss. de Venditione Christi.

(hh) In Harm. Ev. L. II. C. III.

(ii) In Parallelis SS.

(kk) Opp. Theol. P. I. fol. 143.

(ll) Philol. S. L. IV. Tr. 3. obs. 12. p. 1318. ff.

(mm) In Hor. Ebr. ad Matth. XXIII, 35.

(nn) VITRINGÆ certe non probatur expositio Lightfootiana loci Es. VIII. 2. vid. Comm. in Es. P. I. p. m. 205. col. a.

§. X.

Sent. X. Aliam proinde β) viam inivit laudatus modò LIGHTFOOTVS (*oo*), existimans, *Jeremiam* in hoc Matth. loco stare *non pro se, sed pro toto Prophetarum choro*, ideo quod primum is locum occupaverit olim in ordine Prophetarum, indeque nectur

netur pro altera V. T. parte tota, ita, ut verba abs Matthæo allegata *proxime* quidem ac *proprie Zachariæ* sint, unius ex ordine נְחִיָּם, sed tamen & sub *Jeremiæ* nomine citari potuerint, qui apud veteres Judæos primum in Volumine Prophetarum locum tenuerit. Mirum est, quam certatim hanc *Viri* sententiam amplexi sint Eruditi, e quibus nominasse jam sufficiat SAVBERTVM (pp), SVRENHVSIVM (qq), OPITIVM (rr), MICHAELM (ss), WOLFBVRGIUM (tt), CARPZOVIUM (uu), WOLFIVM (xx). *Rationes* sunt sequentes: N) quia negari nequit, Judæos quondam hoc ordine Prophetas disposuisse, ut *Jeremias primum* locum obtineret; ita sine legitur in *Codice Talmud. Bava Batra*: „Ordo Prophetarum hic est: Liber Josuæ, Judicum, Samuelis, Regum, *Jeremiæ*, Ezechielis, Esaiæ, & duodecim. „cujus ordinis ratio paullo post hæc redditur: „Cum tempore præcesserit Esaias *Jeremiam* atque Ezechielem, præponendus quidem de jure esset Esaias, sed cum Liber Regum terminetur in Excidio Urbis & Templi, ac *Jeremias* totus agat de Excidio, cumque initium Ezechielis iridem sit de Excidio, & desinat in consolatione, totus vero Esaias in consolando versetur, conjunxerunt Rabbini nostri *desolationem cum desolatione*, h. e. libros de Excidio agentes, nempe Librum Regum, ac *Jeremiæ*, & Ezechielis initium, similiterque *consolationem cum consolatione*, h. e. libros de consolatione agentes, Ezechielem sc. quoad finem, & Esaiam (yy). „Accedit, e Judæis quoque eundem cum Thalmudistis ordinem servare MAIMONIDEM, in *Hilcot Thepbillim* C. 7. §. 15. & alibi. Fidem etiam rei faciunt *Codices* nonnulli *Manuscripti*, hodiernum superstites, in quibus pariter *Jeremias primum* incedit, v. g. *Masora manuscripta* Bibliothecæ Palatinæ, teste BVTORFIO (zz), porro, duo *Codices Erfurtenses*, & unus *Ragus Berolinensis*, quos a se inspectos laudat OPITIVS l. c. 3) dum argumentum invenisse sibi videtur LIGHTFOOTVS Matth. XVI, 14. ubi præ omnibus aliis Prophetis nominetur *Jeremias*, hanc ipsam ob causam, quia primas tenuerit in Syntagmate Prophetarum. 2) tium illi suppeditat locus Luc. XXIV, 44. ubi *Psalmos* nominari putat pro *integro Hagiographorum libro*, ex eadem

C

dem ratione, quia scilicet inter *Ketubbim* primum locum obtinuerit Liber Psalmorum.

- (oo) In Hor. Ebr. ad Matth. XXVII. 9. p. m. 488.
 (pp) In Palæstra Theol. Philol. p. 366.
 (qq) In βιβλ. κωνσταντ. p. 281. f.
 (rr) In pec. diss. de Jeremia inter majores Prophetas primo.
 (ss) In diss. de Codicibus Bibliorum MS&is.
 (tt) In Observ. SS. ad N. T. p. 511.
 (uu) In Crit. S. p. 137. 856. & in Introd. ad LL. V. T. P. III. C. III. §. 1. p. 127.
 (xx) In Curis p. 395.
 (yy) Vid. LIGHTFOOT. loc. supra cit.
 (zz) In Comm. Masor. C. XI. p. 26.

§. XI.

Enimvero *rationes* has non esse omni exceptione majores, facile ostendi potest. N) ad palmarium LIGHTFOOTI argumentum Cel. VITRINGA, DEYLINGIUS, RYSIUS (*aaa*), alique, seqq. regerunt: *) Quidquid sit de *Traditione* ista *Thalmudica*, & *causis* ejusdem (in quas diligenter inquirat VITRINGA c. l. p. 20. f.) ordo sane ille Prophetarum, qui Jeremiam primum facit, nec antiquissimus fuit, nec constans & perpetuus; Semper hac in re dissidium fuit inter Codices Masorethicos & Thalmudicos; Versio LXX. vir. Esaiæ primas deserit inter Prophetas, & sic omnes LL. Sacrorum Catalogi inde a primordiis Ecclesiæ Christianæ, v. g. MELITONIS Sardenis & ORIGENIS (*bbb*). Ordinem vero *Thalmudicum*, ELIA LEVITA teste (*ccc*), Doctores quidem judaici in *Germania* & *Gallia* suum fecere, sed *Hispani* Masorethas secuti sunt, Prophetas secundum ordinem temporis locantes, adeoque Esaiam primo loco ponentes; Quin ipse etiam KIMCHI & ABARBANEL ordinem istum Thalmudicum vehementer impugnant (*ddd*). Gratis ergo supponit LIGHTFOOTUS, ordinem Thalmudicum Christi jam ætate ab universa Ecclesiâ Judaica receptum fuisse. **) vel maxime

maxime fallit consequentia LIGHTFOOTI, quum ex eo, quod Jeremias *primus* fuerit in ordine Prophetarum, adeoque reliquos omnes complecti visus sit, colligit, nomen ejus supponi potuisse alterius cujusdam nomini; Largiamur, Evangelistam, implementum alicujus facti vel eventus, *de quo omnes vel plerique Prophetæ vaticinati essent*, demonstraturum, omnium loco allegare potuisse Prophetæ illius nomen, qui in Librorum illius generis frontispicio comparebat, num inde sequitur: E. & Matthæus, in speciali argumento versatus, de quo *unus* tantum Prophetarum, Zacharias, scriptum aliquod reliquit, ceteri verbum nullum meminerunt, neglecto hujus Prophetæ nomine, appellare potuit Jeremiam, hoc solum argumento, quod hic primo in classe Prophetarum loco positus est? Non putem. Quis enim †) ferat hodie v. g. e Libro Exodi vel Deuteronomii, vel ex Libris Samuelis aut Regum aliquid allegantem, sub formula: Scriptum est in Genesi, scriptum est in Josua, eapropter tantum, quia primus est *ille* librorum *legalium*, *hic* Prophetarum historicorum? ††) Prophetarum majorum libri separatis confiterunt voluminibus (*eee*), nec potuit eorum qualiscumque conjunctio, si in unum compingerentur, argumento esse, ut alterius nomen pro altero usurparetur; Imò, cum *Hoseas* principem inter XII. Prophetas, in unum volumen digestos, locum obtinuerit, ferendus tamen non esset, qui, in citando qualicumque Propheta illius ordinis alio, *Hoseæ* nomen appellaret loco Joëlis, Amosi, Malachiæ &c. quantominus *Jeremiæ*, inter quem & Zachariam major est disjunctio? †††) Quis, re diligenter animadversa, serid sibi persuadeat, Evangelistam, Prophetæ nomen expressurum, cum eadem operâ *Zachariam* scribere vel dictare posset, cujus nim. verba allegabat, nomen *Jeremiæ*, absque ulla ratione, nulla urgente necessitate, absque suo & aliorum Scriptorum exemplo, illi voluisse substituere? Certe non est illud e Scriptorum SS. more, nec prudentium hominum, ut citra necessitatem paradoxo sint. ††††) Alienissimum hoc esse a consuetudine Scriptorum N. T. ex eo patet, quod ex Prophetis aliquid citaturi semper vel *Prophetas* in genere,

neve, vel eum præcise *Prophetam* nominant, cujus est dictum illud, v. g. Esaiam, Matth. III, 3. Jeremiam, Matth. II, 17. Daniele, Matth. XXIV, 15. 2) Quod locum attinet, quem ex Matth. XVI, 14. in partes vocat LIGHTFOOTVS, is plane non probat, quod probandum erat, neque enim Jeremias hic præ aliis Prophetis appellatur, quia primus erat in volumine Prophetarum, sed alias plane subfuisse causas, cur Judæi Christum pro Jeremia haberent, VITRINGA docet c. I. p. 22. & si Jeremias loco omnium Prophetarum hic poneretur, non addidissent discipuli: ἡ ἕνα τῶν Προφητῶν. 3) Locus Luc. XXIV, 44. itidem non favet LIGHTFOOTO; Recte enim *) observat VITRINGA, eosdem illos Doctores Talmudicos, qui ex antiqua traditione Jeremiam inter Prophetas primum faciunt, in eodem Codice Bava Bathra, *Psalms* non dare primum in Hagiographis locum, quod heic supponit LIGHTFOOTVS, sed secundum, præmittentes librum Ruth. **) Supponitur etiam, non probatur, Psalmos h. l. poni pro toto Hagiographorum volumine, cum potius ideo solus ex isto Psalmorum liber allegetur, quia pleraque alia Hagiographa sunt moralis & historici argumenti, is vero plurima & luculentissima de Christi Passione, Morte ac Resurrectione vaticinia continet. Atque sic constare jam putem, in LIGHTFOOTI cogitatis jure desiderari soliditatem. Addere jam eidem classi, quæ in Citati nomine quærit, quod ad solutionem nodi faciat, possemus γ) eos, quorum FR. IVNIVS in *Pavall. SS. ad b. l.* meminit, quod nim. existimaverint, Evangelistam, citando Jeremiam, respexisse ad illam Judæorum opinionem, quod vel ipse Jeremias ex Ægypto tandem ad populum reducem venerit, assumpto Zachariæ nomine, vel per μεταμψύχωσιν in Zachariam transmigraverit, quod pertineat, quod 2. Macc. XV, 13. seq. & Matth. XVI, 14. legatur. Sed hæc recensuisse est refutasse.

Sent. XI.

(aaa) In Proleg. Comm. ad Esai. p. 22. f. conf. DEYLINGIVS Obsf. SS. P. I. p. 190. f. §. IX. X. RVSIVS H. E. T. III. p. 1070.

(bbb) Apud EVSEBIVM, H. E. L. IV. C. 26. L. VI. C. 25.

(ccc)

(ccc) In Præf. III. Libri Masoreth hammasoreth, f. 19.

(ddd) Vid. CARPZOV. I. c. p. 127. & FRISCHMUTH in diff. ad vaticinium Zach. XI.

(eee) Ceu inter alia patet ex Luc. IV, 17. ubi Christo in Synagoga *Propheta Esaiæ Volumen* traditum fuisse dicitur, non Codex Prophetarum, vel biblicus integer, vid. CARPZOV. Introd. P. III. p. 90.

§. XII.

Pedem itaque proferimus c) ad istam Interpretum Iidæ Classis Partem, quæ *citatum Textum* in solo Jeremia vel *existisse* vel hodiernum *existere* contendit. Quidam a) *existisse* illum aliquando perhibent N) in libro quodam Jeremiæ nunc *deperdito*, unde Matthæus ibi citaverit; Hunc vero librum deperditum rursus quidam *) pro *divino & canonico* habent, id enim omnes statuunt necesse est, qui librum hunc deperditum cum aliis similibus pro argumento allegant contra *integritatem* S Scripturæ (fff); sed hanc sententiam pridem ex Ecclesia proscripta pietas, ac reverentia Verbo DEI debita; alii itaque intelligunt **) *divinum* quidem, sed *non canonicum* (ggg), quæ quidem assertio priori longe est tolerabilior, sed tamen & ipsa merâ *fictione* nititur; Rursum alii ***) librum *apocryphum*, licet difficile dictu sit, quid per *apocryphum* singuli intellexerint, an librum vere ab Jeremia scriptum, quamquam nec *ἑρμηνεύσιμος*, nec canonicum, an plane *suppositivum*? Ex Apocrypho certe Matthæum hæc verba sumsisse opinati sunt ISIDORVS CLARIVS (bbb), NIC. ZEGERVVS (iii), quibus WOLFIVS in *Curis ad b. l.* adjungit COLOMESIVM & FRANC. TVRRIANVM, huncque ad *ἀναγνώσιμος* Jeremiæ, de quibus 2. Macc. II, 13. sermo sit, provocare ait (kkk); Reliqui omnes ORIGENIS & HIERONYMI auctoritate se tumentur, quorum *ille* vel Jeremiam pro Zacharia ex errore positum esse, vel ab Evangelista *secretam Jeremiæ Scripturam*, h. e. apocryphum Jeremiæ, respici censet, *hic* vero tale apocryphum se vidisse, atque citata abs Matthæo verba in eo reperisse testatur. Huic sententiæ a Viris Doctissimis sequentia

quentia opponi video: †) Suspicio videtur suspicione depelli posse; HŪETIVS certe (III), Apocryphum, ait, Jeremiæ, Hieronymo communicatum, haud scio, an post Matthæum fuerit suppositum, & ad fidem ipsi faciendam confictum, ac Ebræis deinde obtrusum? quam vero suspensionem nostram haud facimus. Melius se habet ††) altera Huetii responsio, quod Hieronymus ipse, non obstante ἀποκρίσις, huic apocrypho non multum se tribuere profiteatur, dum asserat, dictum hoc sibi magis e Zacharia videri desumptum esse. †††) Origenes ne habuit quidem, quod alleget, apocryphum, sed nudam de secreta aliqua Jeremiæ Scriptura conjecturam profert, fluctuans ceterum inter hanc & aliam quandam. ††††) Vel maxime obstat huic sententiæ, quod non credibile est, Scriptorem θεόπνευστον allegare voluisse librum apocryphum, præsertim in demonstranda veritate hac palmaria, quod Jesus Naz. sit prædictus ille a Prophetis Messias; Secus enim se res habet, 1) ubi Paulus, in doctrina morum versans, ad quædam Gentilium dicta provocat, & κατ' ἀνάγκην saltem ista allegat; Quis in hoc casu umquam ab eo hanc præfationem audivit: *tunc impletum est*, quod ab hoc illove Scriptorum vestrorum dictum est? 2) in nudis historiis recensendis Scriptores N. T. alicubi quidem accidentaria quædam, in LL. Canonicis haud exstantia, addere videmus, vel ex traditione, vel ex LL. apocryphis, vel ex immediata inspiratione divina, sed in probando *fidei articulo* ad incertas atque ab Ecclesia non receptas Scripturas provocare, ipsis plane insolitum est.

(fff) Vid. SALMERON, Opp. T. X. tr. 25. & CORN. A LAPIDE ad Jer. XXXII, 14.

(ggg) Vid. Ill. c. M. PFAFFIVS in Notis ad Matth. p. 201. in fine, qui tamen & Zachariam non exclusum vult, ibid. p. 202.

(hhh) In Crit. Angl. T. VI. p. 824.

(iii) Ibid. p. 825.

(kkk) Cit. loco in Græco LL. Maccabaicorum Textu Edit. Breiting. lego quidem de ἀναγραφῆς κατὰ τὸν Νεεμίαν, nil vero de ἀναγραφῆς Jere-

Jeremiæ; forsân E. respicitur vers. 1. ejusdem Cap. *ἐπισημασθῆναι δὲ ἐν τοῖς ἀπογραφαῖς Ἰερειῶν ὁ προφήτης, ὅτι ἐκάλειτο κ. τ. λ.* hæc vero non de ἀναγραφαῖς Jeremiæ ipsius, sed talibus, in quibus de Jeremia narretur, accipienda esse, recte WOLFIVS monet c. l. nec non I. A. FABRICIVS in Cod. Pseudepigr. V. T. p. 1105.

(111) Demonstr. Evang. p. m. 983.

§. XIII.

Quodsi autem, per hæctenus disputata, dictum a Matth. citatum non e Libro quodam Jeremiæ deperdito haustum fuit, forte $\square$) *existit* illud olim in Libro ejus *hodiernum superstitè*, sed ita, ut vel *expunctum* postea fuerit Judæorum malitiâ, vel eorundem fraude e Libro Jeremiæ in Prophetiam Zachariæ *translocatum*. *) Prior conjectura de sacrilega Judæorum manu, Libro Jeremiæ vim inferente, EVSEBIO jam in mentem venit, inter duas suspiciones etiam hanc proferenti, verba hæc forsân (cum tamquam Jeremiæ citentur, nec tamen in Jeremiæ Prophetia legantur) *περιηρηθῆναι ἐξ αὐτῆς κατὰ τινὰ βλάβην*, per quamdam malitiam ex illâ sublatam esse (mmm); Enimvero †) non est verosimile, Judæos, odio Jesu Nazareni flagrantes, hunc locum erasisse, plura vero alia, eaque illustriora, & quæ principalioribus adhuc dogmatibus firmandis interviunt, intacta reliquisse. ††) Commentum illud de corruptione S. Codicis per Judæos, a Pontificiis recoctum, pridem a Nostri profugatum est (nnn). Nostri certe Textus e Jeremiæ libro exilium non demum post Hieronymi ætatem, quod tempus aliàs Pontificii corruptioni Codicis S. assignare solent, contingere potuisse, ex eo liquet, quod antiquiores Hieronymo Doctores Ecclesiæ, & cum ipso coævus ejus, jam testantur, frustra se Textum, prout a Matthæo allegatur, in Jeremiæ libro quærisse. Non melius **) suos calculos subducunt ii, qui oraculum nostrum non quidem ex Jeremiæ libro plane erasum, sed tamen ex eo in Zachariæ Prophetiam *dolose translatum* fuisse suspicantur. WHISTONVM præcipue innuo, qui (ooo) con-

Sent. XIII.

Sent. XIV.

contendit, tam hoc, quam alia nonnulla vaticinia, non solum Jeremiæ esse, sed & Sec. I. post C. N. in Jeremiæ volumine lecta, at Judæorum fraude in Zachariam translata fuisse; Quousque vero viam illi præiverit Ios. MEDE, statuendo, Capita quædam Zachariæ *non hunc Prophetam, sed Jeremiam Auctorem* habere, quæ proinde Spiritus S. per Matthæum genuino suo auctori vindicare voluerit, apud WOLFIVM videre est (ppp). Recte vero respondetur: †) fingi non probari illam, Sec. II. initio factam, corruptionem Codicis S. (qqq) ††) Si aliena quædam intrusa fuissent in Textum Zachariæ, male ista cohærere ostendi posset & contextu, id vero ostendi nequit; Contrarium docent *Analyses* hujus Prophetiæ, quas Interpretes dederunt (rrr). †††) Quum ad *Constitutiones apostolicas* provocatur, quæ pariter L. II. C. 53. locum aliquem sub nomine *Jeremiæ* allegent, qui hodie nonnisi apud *Zachariam* legatur C. VIII. 17. bene obvertitur, Constitutiones istas non ejus esse auctoritatis, quæ a sede sua pericopas Scripturæ deturbare, aut ordinem textuum, ut Sec. I. se habuerit, demonstrare valeat; dicendum potius, lapsum esse auctorem illarum, Jeremiæ tribuendo, quæ apud Zachariam leguntur (sss).

(mmm) Locus integer in EUSEBII Dem. Ev. L. X. sic habet: ἐνθα καὶ ἐκείνησις, ἐκὰ μὴ ταῦτα φέρονται ἐν τῇ τῆ Ἱερουὴα προφητεῖα, ὅτε καὶ ὑπονοεῖται, περιηρηθῶσι ἀντὶ ἐξ αὐτῆς κατὰ τὰ ἑαδικηθῆναι, ἢ καὶ σφάλμα ἡρωσικὸν γεγονέναι, τῶν ἀμελέστερον τὰ τῶν ἱερῶν ἐπαγγελιῶν ἀντίγραφα πεποιημένων, σφαλῆντος τινός, ἀντὶ μὲν τῆ Ζαχαρίας Ἱερουὴα τεθεικότος.

(nnn) Vid. e multis GLASSII Philol. S. p. 15. sqq. CALOVII Criticus S. p. 401. sq. I. I. RAMBACHII Inst. Herm. S. p. 30. sq. conf. I. G. CARPZOVII Crit. S. p. III. 966. sqq.

(ooo) In *Conatu restituendi genuinum V. T. Textum, & vindicandi citationes inde in N. T. factas*, p. 93.

(ppp) In Cur. p. 394. ubi & HAMMONDVM, KIDDERVM, BRIDGIVM, MEDI sententiam amplexos esse memorat.

(qqq) Vid. CARPZOVII Crit. S. P. III. C. IX. tot. p. 958. sqq.

(rrr)

(r r r) Vid. e. g. Dign. БУРКИИ Gnomon in XII. Proph. min.
p. 190. fq.

(s s s) Ita САРЗОВ. Cr. S. p. 867.

§. XIV.

Sequitur, ut β) eorum jam quoque sententias examine-
mus, qui oraculum nostrum *hodiernum in Jeremia exstare ad-*
firmant, studiose hunc in finem conquiſcentes ex Jeremia,
quidquid vel e longinquo cum citata abs Matthæo pericopa,
& quidem non in toto suo complexu spectata, sed, si mul-
tum largiaris, cum aliqua saltem circumstantia ejus, etiam
minima, convenire videtur. Sunt N) qui digitum intendi *Sent. XV.*
putant, ad Jer. C. XVIII, 2. fqq. ubi Propheta *figuli* domum
ingredi jubetur; cum vero præter nomen *figuli* vix quid-
piam adferri possit, quod in Evangelistæ scopum ac textum
quadret, non est, cur expositioni huic immoremur. Vero-
similius alii O) provocant ad Jer. C. XXXII. cum enim *Sent. XVI.*
Matthæum C. XXVII, 7. 8. 9. *emti agri & figuli & peregrino-*
rum mentionem facere audiunt, comparationem ab ipso in-
fuitui putant cum Textu Jeremiæ, ubi pariter mentio fiat
emti agri v. 9. *vasis figulini*, v. 14. & *peregrinorum*, in quo-
rum potestatem urbs deventura esset, v. 28, 43. ac sane con-
gruentia quædam, quoad has circumstantias, si in abstracto
spectentur, extra contextum & scopum partim Jeremiæ par-
tim Matthæi, negari nequit; Sed nec dissimulanda est in-
signis utriusque loci diversitas. Diffonat enim *) *agri* utrin-
que *emti nomen* ac *pristinus possessor*; Ager, de quo *Matthæus*
loquitur, fuit & vocatus est *ager figuli*, cui proinde & pre-
tium ab emtoribus solutum fuit, sed ager, quem Jeremias
emit, numquam dictus fuit *ager figuli*, & pertinuit ad *Ha-*
namelem, patruelem vel consobrinum Prophetæ, adeoque
Levitam & Sacerdotem. **) *Emtor*, qui *heic* Propheta Je-
remias erat, *ibi* vero Proceres Judaici. ***) *Situs*, nam
ager *Jeremiæ* fuit in *Anatbot*, urbe 3. milliaria ab Hieroso-
lymis

lymis distante (tti), *Matthæi autem prope Jerusalem, conf. Act. I, 19. ****) Pretium: Ager Matthæi emtus fuit 30. argenteis, Jeremiæ vero 7. siclis ac 10. argenteis, sive, ut alii volunt, 7. ac 10. siclis argenteis. Illud pretium erat τιμή αἵματος, pretium sanguinis, hoc non item. ****) Emto: illa jure protimiseos ob cognationem facta est a Propheta, hæc non. *****) Finis ac scopus emtionis: apud Jeremiam emtus est ager in signum libertatis ex captivitate sperandæ, & restaurandæ post illam in Palæstina agrorum culturæ, Jer. XXXII, 15, 43, 44. apud Matthæum autem in usum peregrinorum, & quidem in eorum sepulturam, adeoque non vivorum, quibus & Jeremiæ ager ad tempus cessit, sed mortuorum. E discrepantiis hisce patere omnino arbitramur, locum Jeremiæ non sine tortura pro eo haberi posse, quem Matthæus allegaverit, ac in emto 30. argenteis (pretio sanguinis Christi) agro, hujusque in sepulturam peregrinorum destinatione, impletum dixerit (uuu).*

(tti) Vid. VITRINGÆ Comm. in Es. P. I. p. m. 292. col. b.

(uuu) Oleum proin & operam perdidisse censendus est FRANC. WÖRGERVS, quando in Tr. sub tit. *Hakeldama*, probare sustinet, Matthæum plane non Zachariam respexisse, sed Jeremiam solum, ejusque C. XXXII. huncque in finem pro certo ponit, id, quod Evangelista completum scribat, esse instans toti Judææ fatale excidium, ita, ut ab hujus agri emtione paulo postea neque emendum esset quidquam terræ, nec vendendum, universâ Palæstinâ sedibus romanis concessâ, populoque judaico per totum terrarum orbem e terra illa sanguinis abducto: Sic enim, ait, *veri peregrinorum sepulture ager ab illis fuit deinceps omnis delegatus*. Quis non videt, adfingi hæc ratione Matthæo scopum, de quo eundem h. l. ne cogitasse quidem, totus contextus clamat.

§. XV.

Penitentiæ hæctenus (inde a §. VI.) sententiis, quæ unum modò Prophetam a Matthæo indigitari volunt, B) eos etiam nunc audire par est, qui, cum Zachariam nimis aperte

aperte a Matthæo respici, ac tamen Jeremiam allegari videntur, *duorum pluriumve locorum ἀλλήλων* in hoc Allegato statuendam esse putarunt, ubi *Zachariam* quidem Matthæo in mente fuisse, omnes consentiunt, sed de Jeremia dissentus est, *quem* vel *quosnam* ejus locos respiciat Evangelista? Jeremiæ Cap. XVIII. huc non spectare, supra jam diximus; Sed præter hoc alia suppetunt Capita, quæ scopo melius infervire Viri Eruditi persuasum habent. a) DAN. HEIN-
 SIVS in Exerc. SS. Jeremiæ Cap. XIX. huc advocat, atque Matthæum ex hoc circumstantiam de *agvo*, uti ex Zacharia circumstantiam de *prelio* XXX. argenteorum, sumsisse contendit, licentiosius simul, quam par erat, formulæ allegandi inferens copulam *καί*, ac si diceret Matthæus: διὰ τῆς ἐρημίας, καὶ τῆ Προφητῆς, per Jeremiam & per Prophetam, h. e. *Zachariam*, quâ tamen violentiâ ne opus quidem habuisset, cum aliâ quoque Scriptores N. T. duorum pluriumve Prophetarum V. T. oracula, *quasi unum*, citare soleant, uno tantum nominato, e. g. Matth. XXI, 5. ex Esaj. LXII, 11. & Zach. IX, 9. Matth. XXI, 13. ex Esaj. LVI, 7. & Jer. VII, 11. Act. I, 20. ex Ps. LXIX, 26. & CIX, 8. 1. Petr. II, 7. 8. ex Ps. CXVIII, 22. & Esaj. VIII, 14. Nobis sic videtur: haud mirum esse, si *Heinsio* ad id, ut locum Jeremiæ a Matthæo allegari crederet, suffecerit aliquis tantum similitudo utriusque loci, cum id valde sit consentaneum hypothefi ejus, quâ plurimas *allegationes* in N. T. pro meris *accommodationibus* habet, quas alibi *allusiones* vocat, *parodias* & *inflexiones* verborum prophetiorum ad aliud subjectum, quam quod Propheta in mente habuit; Qui vero ad id, ut *vaticinium* aliquod vel *typus* in N. T. queat impletus dici, plus requirit, hoc scil. ut Propheta vel *immediate* vel *mediate* idem subjectum in mente habuerit, cui oraculum ejus in N. T. applicatur, adeoque hæc applicatio fundamentum habeat in intentione Prophetæ seu Spiritus S. per eum loquentis, is sane impetrare a se non poterit, ut locum Jeremiæ C. XIX. in iis, quæ Matth. XXVII, 3. seqq. narrantur, impletum fuisse

fuisse agnoscat, cum c. l. Jeremias iussus tantum sit emere *figulinam ollam*, (non *agrum*, de quo Matthæus loquitur) eamque in valle Benhinnom confringere, quod eâ ratione civitas & populus confringi debeant, & in Thophet sepeliri, quoniam alius locus non superfuturus sit; Quæ sane, si omnes ingenii nervos intendas, numquam demonstrabis impleta fuisse in historia, quam Matthæus refert. *Agri* mentionem in Zacharia desiderat *Heinsius*, ac propterea ad Jeremiam recurendum sibi existimat, at vero & in hoc frustra eandem quærit.

Sent. XVIII.

b) Aliis, e. g. CASP. SANCTIO ad Jer. XXXII. *hoc ipsum Caput* magis ad rem facere visum est, cui adstipulantur GLASSIUS (xxx), & I. H. MAIUS (yyy); Quin & AVGVSTINO (zzz) jam suboluit, in hoc forsan Capite Jer. quærendum esse, quod in Zacharia deest, scil. circumstantiam de emto agro. Sed ipse fatetur GLASSIUS (aaaa), quædam esse *contortiora*, & *duriusculam analogiam*, nosque per ea, quæ supra §. XIV. attulimus, plane

Sent. XIX.

durissimam pronunciamus (bbbb). Restat c) sententia D. CHRISTOPH. SCHLEGELII, qui (ccc) probare conatus est, Matthæum Prophetiam tum Zachariæ tum Jeremiæ simul allegasse, ita quidem, ut apud *Zachariam*, cujus plura verba citaverit, Prophetia de *Prelio*, apud *Jeremiam* vero Prophetia de *Agro* quærenda sit, quoad *fitum*, nomen & *profanationem* C. XIX. (ubi & *Heinsius* illam quæsit) & quoad subsequutam ejus *sanctificationem* C. XXXI. Quum vero hæc expositio ad *typum* confugere necessum habeat, hinc non nisi vi adhibitâ, & per merum lusum ingenii, e loco Jeremiæ exsculpi queat, ac præterea hoc modo in uno eodemque loco e duobus V. T. locis *unus*, scil. Zachariæ, *literaliter*, alter autem, scil. Jeremiæ, *typice* saltem ac mystice applicatus esse dici debeat, facile intelligitur, hanc quoque interpretationem non ita esse comparatam, ut pedem in ea tutò figere liceat.

(xxx) Philol. S. L. I. Tr. II. p. 222. sq.

(yyy)

(999) In Examine Hist. Crit. Simonianæ, p. 474. Add. D. PAVL. ANTONIVS in der Harm. Erklär. der IV. Evangg. T. XIII. p. 497. ff.

(222) de Consensu Evangg. L. III. C. 7.

(aaaa) Phil. S. p. 224.

(bbb) Conf. CORN. A LAPIDE ad Jer. XXXII, 14. ubi adv. *Santum* disputat.

(ccc) In diff. satis prolixâ, sub tit. *Ager sanguinis* &c. A. 1663. editâ, & 1706. Lipsiâ recusâ.

§. XVI.

Num vero, postquam cognovimus, omnes hæctenus recensitas sententias suis laborare difficultatibus, necessario *vel* inter omnes, *vel* saltem aliquas earundem, quæ reliquis probabiliores sunt, fluctuare semper animus debet, ita ut *iterum*, tamquam sacra quædam anchora, eligenda sit? Non putem; Hæc hinc quidem video plures Eruditos, IO. HVLSEMANNVM (*dddd*), qui inter IV. sententias dubius hærens, *Elige*, ait, *quam velis, non errabis*, I. G. DORSCHAEVM (*eeee*), qui *vel* delendum iudicat nomen Jeremiæ, *vel* dicendum esse, quod Grotius dicit, SAL. DEYLINGIVM (*ffff*), qui *Dorschæi* iudicium suum quoque facit, I. C. WOLFIVM (*gggg*), cui anceps visa est optio inter *Grotii* & *Lightfootii* sententiam, IO. MARKIVM (*hhhh*), cui pariter animus est inter duas sententias pendulus. At vero ponderatis probe uniuscujusque sententiæ momentis, & comparatione institutâ, vix quemquam amplius dicturum puto, æquales esse calculos. Nos ita nostras subducimus rationes: Interpretes, qui nil non tentarunt, ut mendis suspicionem a textu Matthæi depellerent, eatenus laudabilem omnino operam præstiterunt, & si una e XIII. illis sententiis, quas hoc sine excogitarunt, solide nodum solveret, ambabus illa sine dubio amplectenda foret; sed omnes desiderium ac spem nostram frustrari, & postquam eos causam suam omni studio perorantes audivimus, incertiores multò quam

quam dudum ab iis nos discedere, sentimus, & sentient quoque alii, qui rationes in antecc. eisdem oppositas æquâ iudicii lance ponderare haud gravantur. Quibus quæso machinis, quibus fictionibus, ac suppositis numquam probandis opus est, ut nomen Jeremiæ apud Matthæum cum aliqua saltem specie verisimilitudinis tueri se possit? *Nunc* traditio quædam oralis, vel ad Matthæi usque ætatem pertingens, vel ad Zachariæ tantum, qui deinde scripto illam commiserit, sicque propagaverit, *sec. VII. & VIII. sententiam, nunc* *divorciæ* Zachariæ, *sec. IX. nunc* traditio quædam Rabbinnica de primatu Jeremiæ in ordine Prophetarum, *sec. X. nunc* somnia quædam, quæ referre supra fere puduit, *sec. XI. nunc* Liber aliquis Jeremiæ deperditus, *sec. XII. nunc* figmentum de corruptione textûs Ebr. per Judæos, Jeremiæ vaticinium vel mutilantes, vel aliquam ejus particulam vaticinio Zachariæ assuentes, *sec. XIII. XIV. nunc* hic vel ille locus e libro Jeremiæ hodiernum superflite, ubi vel figuli, vel vasis figulini, vel agri alicujus emti mentio fit, *sec. XV. XVI. nunc* denique Partitio Allegati inter Jeremiam & Zachariam, *sec. XVII, XVIII, XIX.* in subsidium vocatur, verum ita, ut in omnibus hisce, quod ad plenam animi, non morosi quidem, sed nec temerè creduli, convictionem faciat, jure desideres, ac, ne remedia ipso morbo sint pejora, non sine ratione verearis.

(*ddd*) Loco supra citato.

(*eee*) Comm. in Matth. p. 434.

(*fff*) c. 1. p. 192.

(*ggg*) In Cur. ad h. l. p. 395.

(*hhh*) Comm. in XII. Proph. min. p. 1113. Add. H. HAMMONDVS in Annot. ad Hebr. VIII, 9. quem Grotii ex unâ & ex alterâ parte Medii sententia suspensum tenet.

§. XVII.

Itane E. inquis, actum est de ἀθεωρία vocis ἰερεῶν apud Matthæum? Respondemus: Esse unam inter sententias Imæ Classis,

Classis, quæ suâ se nobis innocentia commendat, scilicet
 Illiam; Horret animus, ipsi Evangelistæ ἀμαρτυρία μνημο-
 νιδν tribuere, sec. Sent. I. etsi ERASMV6 ROT. ad Matth.
 II, 6. asperitatem hujus sententiæ quodammodo emollire
 satagat, „ut Spiritus ille, inquit, divinus, mentium apo-
 stolicarum Moderator, passus est suos ignorare quædam & labi,
 errareque alicubi iudicio sive affectu, non solum nullo incommodo
 Evangelii, sed hunc etiam errorem vertit in adjuvamentum fidei
 nostræ: ita fieri potuit, ut sic temperaverit organum apostolicæ
 memoriæ, ut etiam, si quid humano more fugisset, id non solum
 non derogeret fidei divinæ Scripturæ, verum etiam fidem arroget
 apud eos, qui alioqui de composito scriptum calumniari poterant.
 Melius sane AVGVSTINVS omnem falsitatem ab Evangeli-
 stis abesse docet, non solum eam, quæ mentiendo promitur,
 sed etiam eam, quæ obliuiscendo (iii). Quamquam hic ipse
 in eo nullum mereatur adplausum, quando ipsismet Spiritum
 S. Matthæo Jeremiæ nomen pro Zachariæ nomine sug-
 gessisse statuit, ut innueret, omnes Prophetas ita uno Spi-
 ritu locutos esse, ut singula sint omnium, & omnia singu-
 lorum; Locum forsan habere posset hæc observatio in istis
 N. T. Allegatis, ubi generatim allegatur Scriptura, aut
 Propheta, at ubi simul additur nomen Prophetæ, cujus ore
 & calamo usus sit Deus in promulgando hoc vel isto vati-
 cinio, non videmus, quomodo unum nomen pro altero
 substitui potuerit, salva veritate, ad minimum historica;
 utique salvâ istâ nomen potest reticeri, cum de primario
 Auctore constet, aliud vero & quidem falsum poni, non
 item. Restat igitur, ut Librarius potius, quidquid in Textu
 mendii est, adscribamus; Quò minus autem eosdem vel im-
 mutando Textum, & Zachariæ Jeremiam substituendo, pec-
 casse, vel compendio descriptionis aliis occasionem errandi de-
 disse, statuamus, ea, quæ supra ad Sent. IV. V. & VI. ob-
 servata fuere, prohibent. Subsistendum itaque vel tandem
 erit in Sent. Illia, quæ statuit, Matthæum primitus indefi-
 nite dic̃ τῆ Προφήτης scripsisse, Librarium verò aliquem, vel in
 ipso

ipso Textu, vel potius in margine appinxisse nomen *l'eseqis*, ab aliis deinceps Textui illatum. RVSIVS quidem Harm. Ev. T. III. p. 1065. iis, qui vitium agnoscant in nomine Jeremiae, desperationem dubio procul hanc responsionem expressisse, satis confidenter asserit, sed idem forte iudicium alii, pari si non majori jure, de reliquis sententis ferent; Eundem Virum Doct. c. l. testimonium SYRI hanc suspitione enervare audio, quod probabilius sit, omisum fuisse in Versione Syriaca nomen Jeremiae, vel per inadvertentiam ipsius Paraphraetae, vel per incuriam alicujus Scribae, qui paraverit istud Evangelii Matthaei exemplum, in quod incidit Interpretes Syrus, vel ipsum mederi ita voluisse difficultati, quae ipsi alias videbatur insuperabilis; Sed prima & tertia conjectura tam facile rejicitur, quam asseritur, secunda autem una quidem manu Syri testimonium nobis eripit, altera vero pro testimonio *versionis* testimonium Codicis nobis suppeditat, idque illo antiquius. Quum praeterea id vel maxime urgetur, quod huic sententiae *Græcorum Codicum longe plurimorum* consensus reclamet, fatendum quidem est, non esse flocci pendendam hanc difficultatem; BENGE-LIVS certe ob istam in margine, per signum β , non omnino certam declarare ausus est lectionem, quae *l'eseqis* omittit (kkkk), neque tamen eapropter ex altera parte pro nihilo habenda sunt momenta illa, quae in App. Crit. ad h. l. pro omissione nominis *l'eseqis* adduxit, ac testium inprimis paucitas non exagitanda est; Saepe enim plerique *Codices Graeci* hodie superstites deteriores habent lectionem, quam *Interpretes* (lll). Quodque *Codicem Colbertinum* 8. attinet, qui unus ex iis, qui supersunt, *l'eseqis* omittit, notari de isto velim, quae idem ille judiciosissimus Masoretha N. T. in laudem ejus observat (mmmm), hic, inquit, plane singularis est & eximius, lectionemque graecam interdum ex latinis Codicibus, praesertim in Evangelistis (nnnn) & Actis, interdum ex graecis, praesertim in Epistolis, derivatam habet: utramvis lectionem, vel

vel latinizantem, vel pure græcam, ex monumentis longe antiquissimis repetit. Hæc omnia vero, quod lubentes fatemur, per se tanti non forent, ut tot contrariis Codicum, Versionum ac Patrum suffragiis opponere illa liceret, si ullâ ratione vindicari Jeremiæ posset hoc vaticinium; At cum, nostro quidem iudicio, omnes reliquæ sententiæ, extrema licet tentantes, nodum non solvere, sed vel secare, vel nodum nodo innectere, ex ante disputatis manifestum sit, tutissimum arbitramur, non ita mordicis tenere unam aliquam voculam, ut fides Evangelistæ sub ea periclitetur, & Empæctarum ludibrio exponatur. Sufficiat, nullam h. m. admitti *corruptionem universalem* per omnes Codices, & expunctione nominis Jeremiæ locum fieri subaudiendo nomini Zachariæ, quem, plurimorum, etiam dissentientium, iudicio, Matthæus tam aperte respicit, ut, qui negare id audeat, soli obloquatur. Aliis hoc Charybdis est, nobis Scylla, quam proinde omni modo vitandam ducimus.

(iii) De Cons. Evang. L. II. C. 12.

(kkk) Majori cum fiducia animi sententiam prodit in App. Cr. ad h. l. neque tamen eapropter minus sibi constare B. Virum censerebis, si consideres, quæ ipse in eodem p. 869. monere consultum duxit: *nimis timide*, inquit, me incedere dicent, qui sæpe β, δ, vel etiam γ, in margine conspiciunt - - interdum tamen propter *paucitatem testium*, qui adhuc pro lectione mihi probatâ prælo erant, verebar, ut multis eam probarem lectoribus.

(lll) Vid. App. Cr. p. 402. Confid. 1. ubi inter exempla etiam hic noster locus Matth. XXVII. comparet.

(mmm) In App. Crit. p. 415.

(nnn) Inter exempla etiam nostrum hunc locum refert.

§. XVIII.

Atque sic cardo rei in eo jam vertitur, ut probemus, vaticinium a Matthæo citatum *vere existare in Zacharia, & eundem*

eundem utrobique verborum sensum esse, non obstante illorum in quibusdam discrepantiâ. RVSIVS quidem c. l. p. 1072. eos, qui ex Zacharia hæc putent petita, multum se torquere ait, ut componant inter se verba utriusque Scriptoris div. quibus curis ii, qui non credant, e Zacharia illa esse depromta, facile superfedere queant: sed e seqq. patebit, nulla opus esse torturâ, certe non aliâ, quam quæ alibi quoque in conciliandis cum Textu Ebr. Allegatis N. T. adhiberi solet, & ab ipso Viro Doct. sæpius adhibetur. Locus apud Zachariam hic est: vers. 12.

וְאָמַר אֱלֹהִים אִם-טוֹב בְּעֵינֵיכֶם הֵנוּ שְׂכָרֵי וְאִם-לֹא חָרְלוּ
 וְיִשְׁקְלוּ אֶת שְׂכָרֵי שְׁלֹשִׁים כֶּסֶף; v. 13. וְיֹאמְרוּ יְהוָה אֱלֹהֵי
 הַשְּׁלֵיכוּהוּ אֶל-הַיּוֹצֵר אֲדָר הַיִּקָּר אֲשֶׁר יִקְרָתִי מֵעַלְיָהֶם וְאִתְּחָה
 שְׁלֹשִׁים כֶּסֶף וְאֶשְׁלִיךְ אֹתוֹ בַּיַּת יְהוָה אֶל-הַיּוֹצֵר;

Quæ verba, prout jacent, utique in Matthæo non κατὰ βυζόν translata deprehendimus: 1) omittit Evangelista integrum comma 12. in quo Pastor Israël (Messias) ab Israëlitis mercedem suam postulat pro præstitâ in eis pascendis operâ (0000); Id vero proprie ad scopum Evangelistæ non pertinebat, ut cui satis erat, e vers. 13. probasse, quod secundum divinam prædictionem evenerint, quæ in antec. narraverat, de pretio vilissimo XXX. argenteorum, quo æstimatus fuerit Jesus a Proceribus Judæorum, *entoque* dein *agvo figuli*; Commode igitur abesse poterant priora verba, licet sequentia, iis intime connexa, allegans, simul ad ista Lectorem remittat. 2) E comm. 13. sua quidem Matthæus quodammodo facit verba: וְאִתְּחָה שְׁלֹשִׁים כֶּסֶף וְאֶשְׁלִיךְ אֹתוֹ בַּיַּת יְהוָה אֶל הַיּוֹצֵר sed ita, ut a) primam personam futuri in sing. וְאִתְּחָה & accepi, permutter cum 3. pers. plur. וְאִתְּחָהוּ & acceperunt. Licet enim Heinsius ad imitationem Syri τὸ ἔλαβον habeat pro prima sing. num. id tamen non permittit sequens ἔδωκα, quod est tertia

tertia plur. (pppp). b) Transmittit Matthæus verba: *Ἔσ' προ-
 jeci illud domum Domini*, ultima tantum retinens, *ad figu-
 lum*, hisque de suo præmittens verbum ἰδωκαν. c) Verbis
 Matth. τὴν τιμὴν τῶ τετιμημένῳ, ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ ἡῶν Ἰσραὴλ,
 apud Zachariam nil respondere videtur. d) *Figuli* quidem
 apud Prophetam mentio fit, sed non *agri*, quem Judæi ab
 ipso emturi sint. e) Clausula Matthæi: καθὼς συνέταξέ μοι
 κύριος, pariter apud Zachariam haud legitur.

(oooo) THEOPH. ALETHAEVS in der Erläuterung dunkler Oerter
 der H. Schrift, T. V. versuch 57. p. 463. 468. hæc eò interpreta-
 tur, quasi mercedem postulet Messias, *ut servus*, qui servire am-
 plius nolit, quo pacto sensus in vernaculâ foret: Zahlet mich aus,
 gebt mir nur den Abschied; atque hûc facere posset, quod p. 9.
 jam dixerat Messias; לֹא אֶרְעָה אֶתְכֶם לֹא *non pascam vos amplius.*

(pppp) Legunt quidem aliqui, itidem ad exemplum Syri, & Codi-
 cis Aug. 4. ἰδωκα, e. g. BEZA, PISCATOR, IOS. MEDE, GOMA-
 RVS, HOMBERGIVS, TRILLERVS, aliique, sed manifestum est,
 e Zacharia sic rescriptum esse Textum Matthæi.

§. XIX.

At non adeo difficilis est conciliatio Prophetæ &
 Evangelistæ. Observetur modo ad a) Apud *Prophetam*
 Messias ipse XXX. istos argenteos & *accepisse* & *projecisse*
 dicitur, atque *illud* quidem ipsi tribuitur, quatenus isti ar-
 gentei *merces* erant, quam pro opera in pascendo Israële
 præstitâ accepit, cum Judas contra eosdem acceperit, ut
premium prodicionis suæ; hoc vero de Messia dicitur, qua-
 tenus, Ipso rem ita dirigente, factum est, ut Judas pre-
 tium illud in Domum Dei projiceret: *Evangelista*, cum
 historice hanc projectionem v. 5. jam memorasset, illam
 in allegato prætermittit, sufficere ratus, si in eo, quod
 Proceres judæici argenteos istos a Juda in templum pro-
 jectos rursum inde *acceperint*, v. 6. atque *ad figulum dederint*,
 h. e. emendo illius agro impenderint, v. 7. vaticinium

Zachariæ impletum dicat. Nulla igitur inter utrumque pugna est. Ad b) *β.* factum id esse, quia Matthæus hoc oraculo docere potissimum voluit Judæos, *divino consilio*, pretium venditionis impendisse *in agrum figuli*, cui sanè scopo sufficiebant verba: זָרַחַר לֵא quæ, cum *elliptica* sint, & vertenda: *ut daretur illud* ad figulum, rectè Evangelista hanc ellipsin supplevit per verbum ἔδωκεν ad c) *β.* omnino etiam verba Matthæi τὴν τιμὴν — Ἰσραὴλ, in Zacharia habere, quæ ipsis respondeant, scil. incisum: *magnificum pretium, quo aestimatus sum ab iis*; quamquam & hic Evangelista, ut Historiographus, in 3. pers. exprimat, quæ à Propheta dicta sunt in prima, & pro זָרַחַר לֵא ponat: ἀπὸ τῶν Ἰσραὴλ, exaggeraturus h. m. (qqqq) indignitatem rei, quod patratum esset istud facinus à filio *Israël*, adeoque ab iis, quorum Pastor hæctenus singulari ratione fuerit Messias, & quibus apertissima de isto data fuerint vaticinia. Ad d) *β.* sub *conclisa locutione* Prophetæ, *ad figulum*, etiam comprehendi circumstantiam de *agro*, pro quo dandi erant figulo 30. illi argentei; Supplet E. Matthæus ex implemento, quod prædicio subobscurè saltem inuebat; sufficit, *figuli* meminisse Zachariam, id quod meritò tuemur contra KIMCHIVM, qui cum non perspiceret, quomodo supplenda esset ellipsis in זָרַחַר לֵא pro *bazzer* legendum putat *bazzar*, litera ז in א mutata, ut sensus sit, in *thesaurum* s. *erarium* Domus Domini projiciendos esse argenteos (rrrr); Temeraria sanè est hæc innovatio Textus, cum non vocales tantum, sed ipsum quoque Textum non punctatum sollicitet. Ad e) *β.* et si hæc verba non reperiantur in *sine loci* è Zacharia citati, extare tamen *initio* com. 13. quæ illis respondeant; *Quum enim* Propheta vel Messias dicit: *vajomer Jehovah elai*, eo ipso ad mandatum quoddam *Jehovæ* provocat, idque innuit Matthæus verbis: καὶ ἃ συνέταξε μοι Κύριος. Quod si autem, ut aliqui volunt (ssss), hæc verba sint *Evangelistæ*, non *Prophete*, conciliatione ne opus quidem est.

(qqqq)

(9999) Ut SVRENHVSIVS observat in B. K. p. 287. fin.

(rrrr) Vid. idem p. 287. & MARKIVS in Proph. min. p. IIII.

(ssss) NIC. ZEGERVUS in Crit. Angl. T. VI. p. 827. apud Matthæum hunc facit verborum ordinem: tunc impletum est (sicut mihi Dominus manifestavit ac dixit) quod dictum est &c. quâ traiectione admittâ, Matthæus hic indicaret, sibi hoc constitutum ac mandatum fuisse, ut hoc vaticinii testaretur esse impletum; B. BENGELIVS in Gnom. ad h. l. itidem Evangelistam hic audit, non Prophetam, vertens: Sicut dicere vel scribere mihi præcepit Dominus; Planè vero singularis est expositio horum verborum, quam THEOPH. ALBTHAEVS c. l. p. 468. n. II. producit, τὸ εὐαγγέλιον non exponens per præcipere, sed per construere, coordinare, componere, ut sensus sit: Wie mir es der Herr selber so zusammengereimet, ausgeleget, erkläret, und eines mit dem andern conciliiret hat. Nullo N. T. loco probari potest hic vocis significatus, apertè potius εὐαγγέλιον significat præcepit, paulò ante hunc locum nostrum, C. XXVI, 19. & LXX. quoque Ebræum מִן הַשָּׁמַיִם sapissimè reddunt per εὐαγγέλιον, ut adèò idem dicat, quod εὐαγγέλιον, εὐαγγέλιον, εὐαγγέλιον.

§. XX.

Constare jam putem, non adèò magnum esse Prophetam inter ac Evangelistam dissidium, ac aliqui clamitant. Certum est, utrumque locum in Summa rei & quoad præcipuas circumstantias egregiè conspirare, & Evangelistam, licet non singulos verborum apices, sensum tamen oraculi prophetici exactè referre (tttt); 1) Congruit utrumque pretium XXX. argenteorum, & si mireris, quod de mercede pastorina apud Prophetam dicitur, ab Evangelista pertrahi ad pretium ipsius Pastoris venditi, cõgites velim, Zachariam quoque id, quod mercedem antea dixerat, mox pretium appellare, & tale quidem, quo Pastorem ipsum, erga Proditorem, cui venalis erat, dignum aestimarunt, atque sic ipsam Prophetæ sermonem in progressu propius ad venditionem accedere (uuuu). Congruit 2) projectio pretii in templum, quam Zach. XI, 13. Messia DEUS præcepit, Judas verò Matth. XXVII, 5. Ipso dirigente perfecit. Congruit

E 3

gruit 3) mentio *figuli*, cui tandem cefferit istud pretium, id quod cum obscurius indicasset Propheta, Matthæus, facto jam complemento, clarè & explicitè testatur, pro agro vendito 30. hosce argenteos datos fuisse figulo. Scilicet lux N. T. quâ circumfusi scripserunt Evangelistæ & Apostoli, sæpissimè eos iussit scribere allegata V. T. non pro ut in hoc, quàm complenda adhuc essent, obscurius erant proposita, sed tamquam Evangelii luce jam collustrata, & ipso eventu comprobata (xxxx). Si vero pro certo jam sumere liceat, allegatum abs Matthæo oraculum esse illud ipsum, quod apud Zachariam Cap. XI. legimus (yyy), honori S. Scripturæ omninò melius longè consulcum erit per ingenuam confessionem, quod mendum irreperit in Textum Matthæi, quàm per violentas nominis Jeremiæ vindicias. Inter omnes istas expositiones, quæ Zachariæ hoc vaticinium vindicare, simul verò Jeremiæ nomen tueri satagunt, tres potissimum suâ præ aliis innocentia ac verisimilitudine se commendant, *prima*, quæ Jeremiam statuit oretenus illud primitus protulisse, Zachariam verò, per traditionem acceptum, scripto consignasse, *secunda*, quæ homonymiam Zachariæ, & *tertia*, quæ primatum Jeremiæ in volumine Prophetarum in subsidium vocat, sed nullam harum severius ad trutinam veritatis examen sustinere posse, ex iis, quæ suprâ ad singulas monuimus, manifestum esse arbitramur. Quis itaque temeritatis nos accuset, si nomen Jeremiæ tamdiu nobis videatur obelo dignum, quamdiu locum suum in textu Matthæi fortioribus, quàm quæ hæctenus pro illo militarunt, argumentis tueri nequit (zzzz)? Si quis ceterum meliora nos edocere poterit, eum dociles nos habiturum esse spondemus.

(ttt) Firmitas demonstrationis Novi ex V. T. non tam nititur omnium semper *vocum* conspiratione, quàm concordia *rerum*, ad caput cause pertinentium; Modum sæpe excedunt Philologi, in studio conciliandi universas utriusque Testamenti voces discrepantes, dum ex hoc illove Scriptore N. T. homine spirituali, dicta Scri

Scripturæ spirituali sensu allegante, facere volunt Grammaticum, ut scitè VITRINGA ait ad Esai. LXIV, 4. Nec habent Judæi, quod crimentur Scriptores N. T. testimonia V. T. non eâ serie eoque ordine verborum allegantes, quo leguntur in libris Prophetarum, cum id ipsum etiam V. T. Scriptores fecisse negari nequeat; conferatur Decalogus Exod. XX, 2. ff. cum Decalogo Deut. V, 6. ff. & Ode Davidica, prouti legitur 2. Sam. XXII, 1. ff. cum eadem in Psalmo XVIII. ubi 49. differentias annotant Interpretes.

(uuuu) Vid. BVRKII Gnomon in Proph. min. p. 586.

(xxxx) Optimè FLACIVS Clav. Scr. P. II. p. 103. „ Prophetarum munus fuit, quid futurum esset prædicere, Evangelistarum verò, quid sit factum narrare; Itaque cum Spiritus DEI illorum oracula non exscribat, sed interpretetur, minime certè debuit enumerandis vocabulis adstringi. „ Scil. Scriptores N. T. sæpe mutarunt verba, ut ne meri tantum Translatores essent, sed Exegetæ simul, & ipsa eorum versio claritatem N. T. referret.

(yyyy) Interpretum fanè pars longè maxima impetrare à se non potuit, ut à Zacharia planè abstraheret cogitationes suas; Inter XIX. sententias XIII. vel solum Zachariam vel junctim cum Jeremia respici contendunt.

(zzzz) Cel. C. A. HEVMANNVS in Parerg. Crit. p. 31. f. & 121. f. criteria suppeditans, è quibus glossemata agnosci possint, inter alia etiam hoc commendat: *Si verba commodissime absint, adsint incommodissime*; Cautè, fateor, hâc regulâ utendum est, sed si ullibi, hic certè locum habet; Commodissimè abest vox *reperis*, æquè ac in aliis allegatis, ubi omissum est nomen Prophetæ citati; Adest verò incommodissimè, quia difficultates parit insuperabiles.

01 A 6554

ULB Halle 3
002 931 222

R

